

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
másfél iven és az egyleti tagoknak ingyen
küldetik meg.

Ném tagok egész évre 2 irttal fizet-
hetnek elő, félévés előfizetés el nem fo-
gadtatík.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az
Erdélyi Gazda

kiadó-hivatalához
czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatról a kiadó hivatal ad
felvilágosítást.

Szerkesztő bizottság: elnök **Szabó József**; Dr. **Berde Áron**, **Báró Jósika Sámuel**, **Szabó Sámuel**, **Vörös Sándor**
felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos**.

Az erdélyi gazdasági egyletnek nagy és mély gyásza van; elhunyt vezére, feje:

BÁRÓ KEMÉNY GÁBOR,

az egylet nagy buzgalma elnöke. Sok czim és kitüntetés díszítette a jeles halottat, de valamennyinél többre tartotta azt, hogy ő e kis hazának lehetett szülőtte, felkentje. A fényes polcz, melyet csakhamar elért, nem szédíté el esztét, ítéletét; egyformának látott a magasságból minden embert, — egy mértéke volt: az igazság! Hogy mit tett értünk, mezőgazdákért, tudjuk, valljuk mindannyian és a programmszerű beszédek, mellyel Báró Kemény Gábor — fájdalom csak hat éven át — közgyűléseinket megnyitotta, vezérszövevényekül szolgáltak az egész országnak! De ő nemcsak egy téren jeleskedett, hanem a hol positiót foglalt, azt teljesen, mintaszerűen be is töltötte. Voltak, kik egy vagy más okból ezt életében elismerni nem akarták, de ezekkel szemben meghozta az elégtételt a legszomorúbb alkalom: a halál! Igaz, nem mindenki róttá le a ravatálnál a hálás kegyelet adóját, kit méltán odavártunk; de ezzel bizonyosan nem Báró Kemény Gábor lett kisebb . . . . .

A lesújtó hír vételével igazgató választmányunk azonnal intézkedett! Gyászjelentése az ország összes egyleteinek vitte meg a szomorú hirt; díszes koszoruja a felejtethetlen elnök érdemét hirdette s küldöttségének vezére, az ékesszavu tiszteletbeli elnök, Tisza László könnyezve könnyeztette meg a sir körül összesereglett hallgatóságot!

Ajnácskő szép parkjának négyszázados tölgye árnyékolja Báró Kemény Gábor hamvait: az erdők fejedelme az erdélyi fejedelem sárját! Legyen könnyű a hant, mely sirját borítja, mert bizony ritkán fed az jobb, igazabb embert! . . . .

Az egyleti gyászjelentés a következőleg szól:

Az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmánya mély fájdalommal jelenti, hogy az egyletnek 1882-ik év óta nagyérdemű buzgó elnöke, ki egész életét a hazának, közügynek és a mezőgazdaság felvirágzásának szentelte

BÁRÓ KEMÉNY GÁBOR,

vaióságos belső titkos tanácsos, volt m. kir földmivelési, majd közmunka- és közlekedésügyi minister, az erdélyi ev. ref. egyházkerület legidősebb főgondnoka, a m. történelmi társulat elnöke, stb., stb.,

folyó october hó 23-án délután 4 órakor hosszas és súlyos betegség után elhunyt.

Hült tetemei october hó 26-án fognak az ajnácskői sirboltban örök nyugalomra helyeztetni.

Béke lengjen az áldott porokon!

Kolozsvárt, 1888 october hó 25-én.

Az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmánya.

Tartalom: Báró Kemény Gábor necrologja. — Havi emlékeztető: november. — A „kérő szó“ folytatásául. Szontgyörgyi Lajos. — A friss gyümölcs eltartása. Dr. Simonis Lajos. — Regaleügyi mozgalmak — Értesítés. — A kolozs-monostori gazdászok szüretje. — Piaczi árak. — Hirdetések. —

Havi emlékeztető.

November.

Ház és udvar. Ki bármi oknál fogva épületeit rendbe nem hozta, iparkodjék az elmulasztottakat rendbe hozni. Ki épületeinek kijavítását maga idejében, mikor még kevesebb kárral és költséggel teheti, elmulasztja: előbb-utóbb nagy kárát vallja.

Kazal-, asztag- és boglyatetők, ha szükségesnek mutatkozik, ismételten kijavítandók; e csekélység elmulasztása miatt takarmányunk nemcsak megunyságilag apad, de minőség tekintetében is sokat romlik s télen át állataink egészségét rontja.

A gabona elcséplését, ha még be nem végeztetett volna: egész erővel kell folytatni és befejezni. A raktárba helyezett gabonakészleteket megforgatjuk és a szükséges rostálásokat teljesítjük.

A répa felszedetvéa, kazalba rakva beföldeltetik, nehogy a beállható fagy miatt szenvedjen.

Minden gazda tűzifa-szükségletét most szerzi be; ki elmulasztja, kénytelen később — egy és más vidéken — szalmáját eltüzélni.

Szántóföld. Ha az idő engedi, az őszi vetést folytatjuk és bevégezzük; vetés végeztével őszi ugarszántással iparkodunk, különben a „jó gazda“ nevet meg nem érdemeljük.

Fagyok beálltával megkezdjük a trágyahordást; a kihordott trágyát nem rakjuk kupaczkba, hanem a szekérről lehánva, rögtön egyenletesen eltereljük.

Rétek és kaszálók száraz időben legeltethetők, esős időben minden állatot távol tartunk, nehogy a gyepeket az állatok taposása rontsa. A réteket védő árkok kijavítandók, új árkok ásandók; ennek elhanyagolása okozza, hogy a járó-kelő utasok olykor rétejeinkre csapnak s a számtalan keréknyom majd kaszáláskor juttatja a réttulajdonos eszébe, mit mulasztott el annak idején.

Állattenyésztés. Az istállóban összegyűlt ganéjt trágyadombra hordva, simára szét kell teregetni.

A lovak vakarása és kefézése főgondjaink egyikét képezze.

Az istállók szellőztetését el ne mulasszuk; a ménesbeli lovak naponta néhány órai megsétáltatása az egészség fenntartásának főkölléke.

A csikók és vemhes kanczák tápláló élelmezésben részesülnek. A jászlabkából sohase hiányozzék a kóso. A tejelő marhák élelmezésére különös gondunk legyen; a növendék állatok is csak tápláló élelmezés mellett fejlődhetnek jól. A bivalok, meleg istállóban, gyengébb takarmány mellett is jól éreik magukat.

A sertések még mindig találunk enni valót, de a hasas állatok már nem élnek meg szabadon a nélkül, hogy ki ne legyenek téve az elvetélés veszélyének. Ha nincs száraz fekhelye és a legzordonabb időben is néhány órát szabadban nem jártatjuk: a sertés egészséges nem lehet. A szakkon lévő sertésektől meg ne vonjuk a sót. Ha csak tehetjük, a hasas koczáknak ocsut ne adjunk, mert az abban levő gyomok magvai és az anyarozs elvetélést okozhatnak.

A durvább gyapjuval bíró juh még szabadban esatongoi és csak zuzmórás időben kihajtás előtt kap kevés takarmányt, nehogy üres gyomorral hagyja el fekhelyét.

Hizlalás végett bekötött mustra-ökörre és más hizó álla-

tokra különös gondot fordítunk. A bőr tisztántartása, etetés és itatásnál követett rend és pontosság, továbbá naponta nyújtott sóadag — mely legezészerűbben a jászolba helyeztetik el — az eredményes hizlalásnak nélkülözhetlen kelléke; természetesen csak úgy, ha elegendő jó takarmánnyal párosul.

A szárnyas házi állatok már szemet kérnek; meleg ólak hiányában a tojás megszűnik.

Szőlő. Mihelyt a szüret elmúlt, metszeni kell: a karikás mivelnél a kitermett karikát, csotorkákat és fölőse vesszőt levágjuk, még pedig nem kaczorral, hanem ehhez való czélszerű ollóval; meghagyjuk a karika vállán levő 2—4 magfából kettőt-hármat és az esetleg a csapon májusban meghagyott két vesszőt.

A Guyot rendszerénél hasonló módon járunk el.

A csapos mivelnél legjobb a metszést tavaszra hagyni, mert a kurtára vágott csapokat nem lehet elfedni.

Ezeket végezvén, rögtön a fedéshez látunk és szemmel tartjuk, hogy a lusta napszámos ne törje és patirtsa el a tőkétet, hanem óvatosan fektesse a hegynek és teljesen felhuzza földdel a tövet.

A mennyiben szüretkor megraboltad szőlőd földjét, igyekezzél azt visszapótolni trágyával.

Pincze. A pinczében minden héten pontosan töltögetünk; a vörös bort lefejtjük és kisajtoljuk, a tavalyi borokat lehuzzuk nagy vigyázattal és a tisztaságot mindig és mindenben szem előtt tartjuk, mert ez a legjobb pinczemester!

Gyümölcsös. Az őszi ültetést szép napfényes lanyha időben be kell végezni. A tavaszi ültetéshez a gödrök ásása folytatatik. A gyümölcsfák fővei körül a föld felásandó. A mult hóban említett Neustria-brumát a hernyó elleni védelmet folytatni kell. A gyümölcsfák trágyázását folytathatjuk. Ha a fákat a nyulak ellen meg nem kötöttük volna be, most végeztesük el. A fák koronái ritkítását és ujtását még mindig végezhetjük és pedig czélszerűbben, mint tavasszal, mikor nagyobb ágak csonkítása csak a vízajtások számát szaporítja. A barack-redélyfákat fenyőág- és gyökényekkel be kell fedni.

Faiskola. A megrejtelt fak kiásandók, csomagolandók és elküldendők. Alanyokra szemzett barackkok rügyei, a hideg ellen finom szalmával bekötendők. Ugyszintén minden fiatal oltott barackkesemete is. Ha a fiatal őszi barackkesemetek meg nem értek volna, le kell őket levelezni, így fájok hamarabb megérik. Leltár és árjegyzék készítésének most az ideje. A gyümölcsmag vetésének is alkalmas ideje van.

Konyhakert. A mult hónapban említett munkákat, névszerint: földforgatást, trágyázást, veteményezést, elrakást stb. megfelelő időjárás mellett még végeztetni lehet. A télire elrakott vetemények a rothadástól óvandók: Spenót, téli saláta és szamóca, falevelekkel gyengén betakarandó. Spárgatelepnél a föld forgatását és trágyázását jó mélyen megkezdhetjük Rosz időben és esténként gyékényfonást, jegytábla- és karókészítést, festést és írást végezhetünk. Melegágy-keretek, ablakok, kertieszközök és szerszámjavításnak és beszerzésnek most az ideje.

Diszkert. A megürült virággyások felásandók és szükség szerint javítandók Jácint, Tulipán, Narciss, Sáfrány, Ranunculus, stb. hágymáival ezelőtt egy hónappal beültetett ágyások, falevelekkel betakarandók. Nagy hideg ellen a kényesebb fák és cserjék, u. m. Cercis Siliquastrum, Citisus purpureus, Calycanthus, Spartium juncium, Paeonia arborea, Cydonia japonica, Weigelia, Paulownia stb. szalmával bekötendők ha még eddig el nem fedettek, most okvetlenül meg kell tenni. Virágházak kezelésére a diszkertésznek kiváló gondja legyen, főleg a virágok tisztán tartására nagyon ügyeljen.

A téli oltásokhoz szükséges alanyok beszerzéséről most kell gondoskodni.

Erdészet. Főhasználat. Épület- és tűzifavágatás teljes folyamatban van. Erdőmivelés. A magvaknak télire való elhelyezése folyik. Erdővédelem még inkább fokozandó, mint októberben. Vadászat Nyulra és róka nagyban foly.

A „kérő szó“ folytatásául.

Mi minden történhetik csak rövid két hét lefolyása alatt is, — a kik figyelemmel szokták kísélni a napi kérdéseket s illetve a napok eseményeit, bámulva, de egyszersmind elszörnyülködve állnak meg és kérdezik, hogy hát csakugyan mi lesz már velünk s mi lesz ügyeink ilyenképpen való intézésével?!

A multkor jelzett, kimondhatatlanul üdvös intézkedés fölött, hisszük hogy velünk együtt lelkükből örvendtek olvasó ügyfeleink, — s nem egy elismerő nyilatkozatot vetünk az erdélyrészi terület különböző vidékeiről, — hogy mégis valahogyan csak megóvatunk a fylloxera behurcoltatásától.

A mennyire jól esett e tiszta verőfény rövid élvezete, éppen oly lesujtólag hatott ráuk az a dermesztő miniszteri parancs, helyesebben szólva, kontra intézkedés, a mely megsemmisítve az alig három napos igazi helyes eljárást, teljesen tönkre tette jövődöbeli legkisebb reményeinket is arra nézve, hogy ily elbánás mellett drága kis Erdélyünket megmenthessük a bajtól.

Készen vagyunk rá, hogy gyöngé szavainkat csak „kiáltó szó“-nak veendik a „pusztában“, — figyelemre se méltatják ott fön; de hisz nem is akarjuk zavarni azt a véghetetlen nyugodtságot, — a mi különben hogy mégis miért történik úgy, — uti figura docet, — teljességgel meg nem érthetjük.

Két rendbeli kérésünkkel kerestük meg gr. Széchenyi miniszter urat, hogy azon óhajunkat, miszerint az erdélyi részekbe, hol még eddig a fylloxerától szüzies állapotban vagyunk, — ne engedje, hogy az anyaország inficiált helyeiről enni való szőlőt hozzanak, — s egyikre se kaptunk választ maig se. De ama följelentésekre, melyek derék polgármesterünk rendelete következtében juttattak a magas helyre, pár nap alatt lesujtott a villám s vége lett szép reményeinknek. — Hogy aztán, ha ki talál útnálunk is a baj — mitől védjen meg a Mindenható! — ki lesz érte felelős, megfejtí maga a magas intézkedés.

Mi lesz már most, hogyan védekezzünk, — hová forduljunk segélyért, meghallgatásért?!

Véleményünk e dologban az, — higyük el legalább mi erdélyiek a fylloxera-rém véghetetlenül hatalmas és semmi eszközzel meg nem semmisíthető voltát, — s ha már nincs más, ki jobbot nyújtson nekünk e dologban, igyekezzünk társadalmi uton vetni gátat e „vésznek“ — és pedig olyképpen, hogy kiki közülünk őrizkedjék behozni vagy behozatni oly szőlő-anyagot, a mellyel magát a fylloxerát is behurcolhatja.

Hogy ügyünk lelkes védekezői teméntelen ellenlábassal nyomorog, legvilágosabb bizonyága az, hogy a mint leérkezett a dörgedelmes „szabad a vásár“ miniszteri ukáz, rögtön volt (olga N.-Várad, Ménes, Világos, Zilah s más fylloxerás vidékek liferálóinak, az itteni őrizkedni, félni nem akaró kereskedők s egy más magánosok zaklatásai következtében. Ugy szólva gúnykaczajjal illetve azokat, kik ez ügyben sarkukra álltak vala. —

S pedig már kezdik vala respektálni a behozást tiltó polgm. rendeletet, — s habár saját jól fölfogott érdekükben is e mellett kell vala maradniok, mint közetlen főnökük intézkedése mellett, annyira összebonyolodtak a dolgok, hogy már ma a Zilah vidékiek pláne szőlőlevéllel tömik még szekereik fenekét s úgy rakják — csakugyan lapu közé — a teljesen inficiált helyekről szállított szőlőfürtöket s a lehangoltság miatt nem ellenőrzi seuki, hogy mit és hogyan csomagolva hoznak. — De hát különben, miért is vizsgálgassák a pakolgotást, hisz a levélnélküli fürtökön is éppen úgy megvonja magát a szárnyas sereg s illetve ennek odahelyezett ivadéka, mint a miképp azt a phylloxera bogarász-tudósok a szőlőlevelekre nézve általában elismerik.

A fegfuresább dolog természetesen akkor történt, mikor e tekintetben a nemzetközi szerződés megállapítottat, — a mely egyebek közt azt a ferde állítást iktatta pontozatai közé, hogy szőlőlevél nélkül elvihető a szőlő gyümölcse akár honnan bárhová is, nem lesz baj belőle. S hihető, hogy ily esetben ez az indok vezette a Miniszter urat, a midőn minden kritikát kizáró okszerű intézkedéseinket légbe röpité. S pedig a mi ártatlan eljárásunk teljességgel nem ütközött semmi nagyobb törvényszegésbe; mert hisz mi csak azt kértük, hogy Erdélybe ne engedessék be a szőlőnövénynek semmi nemű része, — itt benn azonban, az itthon természetet — vihetni bármire, a hová kéri, — s még ki is akárhová, mint fylloxeramentes területről. Hogy ez óhajásunk s illetve intézkedésünkben mennyiben láthatott a Miniszter ur nemzetközi szerződésbe ütköző törvényszegést, valóban meg nem foghatjuk, hisz mi csak magunkban akartuk magunkat s illetve az anyahonban, a kis Erdély védeni — és pedig a nélkül, hogy még csak egy krt is kívántunk volna részünkre abból a 86,000 s illetve 50,000 frt évi általányból a mely a fyll. rovar ellen való védekezés céljaira szokott évenként prelimináltatni, — s illetve hiában elvesztegettetni.

Jól tudom, hogy ez állítással egy másik hangyabolyba nyultam; de jó lesz végre valahára tisztáznunk az egész fylloxerás ügyet, — s nem áltatnunk magunkat továbbra is egy s más régi megállapodásokkal, — amerikai alanyokra való ojtásokkal, a szőlőnek lapu nélküli szabados szállithatásával stb. stb.-vel s aztán rá se hederíteni az olyatén kérésekre, mint a milyen a mi fönnebb jelzett kérésünk is vala!

Bizony-bizony félő, hogy egy szomorú napon csak arra virradunk föl, hogy erdélyi szőlőszetünk is „eltetvese-

dett, — s akkor aztán hordhatják ide is azt a drága folyadékot, a melyből 1882. óta egy hordóval — senkinek számba se adva, — még máig is itt hever a ref. Collegium kertjében.

Mi igyekszünk a magunk részéről megtenni minden emberi erőtől kitelhetőt, hogy aztán ott fenn miért nem akarnak megérteni; nem tudjuk s pedig erősen nagy lesz a felelősség azok részéről, a kik elég komolyan nem veszik a baj közeledését s ha majd (oh Isten őrizz) a drága erdélyi borok helyett alma- vagy ripária levét kell hogy ősi billikomainkba töltsünk, — bizony több lesz az a tréfálkozásnál.

Tömörüljünk hát Erdélyiekül a kormány legközelebbi intézkedésével szemben társadalmilag! Védjük meg mi magunkat — s tartsuk távol magunktól az összes amerikai félek behozatalától s illetve azok való nemesítés szintén kétséges, hogy ne mondjam bizonytalan műveletétől. Ne engedjünk be semmiféle szőlőrészt, hogy így nyugodt lelkiismerettel nézhessünk a jövőbe. —

Szentgyörgyi Lajos.

A friss gyümölcs eltartása.

A legfőbb ok, a mért friss gyümölcsünk eltartási módjai az óhajtott sikert nem mutatják, az eltartási helyiségben, a pinczében keresendő: mert pinczébe jönni az eltartandó gyümölcsnek soha sem szabad; mivel semmi sem veszi fel az azt környező helyiség vagy tárgyak szagát könnyebben, mint a gyümölcs. Már pedig minden pincze, még a legjobb is, főkép a melyet az egyenlő hőmérsék megtartása céljából szellőztetni nem szabad, többé-kevésbbé dohos levegőt fog kifejteni. Elmondom tehát, hogyan lehet a téli gyümölcsöt minden fáradság, minden előkészület nélkül, még pedig a legfinomabb asztali gyümölcsöt is nem hónapokig, hanem jövő augusztus végeig egészen friss állapotban eltartani.

Mindenekelőtt szükséges, hogy a téli gyümölcsöt október közepe előtt le ne szedjük. Azután azt csak kézzel szabad szedni; még csak gyümölcszedő kosarak vagy zsákocskák sem igen ajánlhatók; a leszedettek pedig a hordkosárba úgy rakandók, hogy letévéskor a legkisebb ütődést se szenvedjék. Én részemről, eleinte, mindig csak az egy és ugyanazon faj legszebb példányait szedem, a többit pedig a fán hagyom; azután átmegek a másik fajra, melylyel éppen úgy teszek és csak egy hét mulva jövök vissza az első fajhoz ismét. Senki sem hinné, hogy ez idő alatt mennyire haladtak a fán maradtak: annak következtében, hogy a legszebbeket egy héttel előbb a fáról eltávolítottuk; hanem azért ekkor is megint csak a legszebbeket választom ki, úgy, hogy a még akkor is a fán maradtakat ismét 8—10 nap mulva szedem le a szerint, a mint ezt a termés mennyisége és az időjárás magával hozzák. Ekkor minden téli gyümölcs a padlásra jön cserényekre rakva, úgy, hogy minden gyümölcs szára felfelé álljon és ott marad mindaddig, míg keményebb hideg bekövetkezése várható; azonban minden világosság beha-

tása innen, amennyire csak lehet, teljesen elzárandó. Itt azután megromlik, elrothad mindazon gyümölcs, mely szedés alkalmával megsérült, vagy hibás, vagy egészségtelen volt. Ezen idő alatt, mely körülbelül 2—3 hétig tart, elpárolog a fölösleges víztartalom és elszáll a gyümölcs tulságos illatja; hol a légmérséklet künn — 2° R. volt, akkor a fedél alatt még mindig lesz +3—5° R. és akkor a gyümölcs ugyanazon gonddal és elővigyázattal, mint aminőt annak leszedésénél ajánlottam, leszállítatik, a mennyire lehetséges északnak fekvő gyümöleskamrába; — melynek egyáltalán nem szabad melegebbnek lenni, mint a mennyi a fődél alatt volt, mert különben itt a gyümölcs megizzadna és megnedvededne; — hol az 160 cm. szélességű álványokra és egymás fölött 30 cm.-nyire rakatik, szinte úgy, hogy a gyümölcs szárai fölfelé álljanak. Azonban így csak a szebb gyümölcs rakatik, mert az apróbbat, értéktelenebbet a padlásra, a cserények alá 5—6 sorban egymás fölé rakjuk és ily módon egy 20—24 öl nagyságu kamrában 20—30 ezer elsőrendű és ugyanannyi másodrendű gyümölcsöt helyezhetünk el. Ekkor elzárjuk az ablakokat és ki sem nyitjuk azokat mindaddig, míg ezen tulságos illat egészen el nem múlt: mert ez mindig azt jelenti, hogy a gyümölcsben még igen sok a nedvesség. Azonkívül a világosságot is teljesen ki kell zárunk a kamrától, úgy, hogy ha később dolgunk van a kamrában, ezt mindig csak gyertyavilág mellett szabad végeztünk; mert a világosság a gyümölcs-érését és megromlását sietteti. A mint mindez megtörtént, a gyümölcsese többé semmi dolgunk és gondunk s a gyümölcs minden ránczosodás, minden romlás nélkül egész nyárig friss állapotban megmarad, sőt még tovább is elmaradna, ha arra szükségünk volna és éppen így eláll a szőlő is, azzal a különbséggel, hogy azt nem cserényekre rakjuk, hanem rudakra úgy aggatjuk, hogy a fürtök egyik a másikával ne érintkezzenek. Ezen eljárás mellett a gyümölcsnek alig 10%-ja romlik el.

Végül megjegyzem még, hogy sok gyümölcsstermelő termését őszzel a padlásra szalmára teregeti szét és midőn már hidegebb lett, szalmával takargatja be, még nagyobb hidegek beálltával pedig a szalma fölé gonyvákat, zsákokat, pokróczokat teregetnek és a gyümölcs így is, egész tavaszig, szépen, friss állapotban eláll. —

(Gyak. Mezőgazda.)

Dr. Simonis Lajos.

Regaleügyi mozgalmak.

Képviselőházunk új ülészakának kezdetén — október 15-én — terjesztette be Tisza Kálmán miniszterelnök és pénzügyminiszter az italmérségi jövedékről és kártalanításról szóló törvényjavaslatokat, melyek immár h a r m a d s z o r vannak szövegezve! Térszűke miatt nem közölhetjük az egész, igen terjedelmes munkálatot, de kötelességünknek tartjuk szó szerint adni legalább azon — most módosított cikkelyeket, melyeknek első formulázása ellen az erdélyi gazd. egyesület emlékirata a legnyomatékosabban kikelt.

A megváltoztatott 3, 4, 13 és 14-ik cikkelyek így szólnak:

3. §. Az italmérési jogoknál a kártalanítás alapját rendszerint maga a jog után az 1882. évi január 1-től 1886. évi december 31-éig adó alá vont összes jövedelemnek egy ötöde képezi, melyből azonban 15% kezelési költség fejében mindig levonatik. Az ekként megállapított tiszta kárpótlási alapnak huszszoros összege képezi a kártalanítás teljes összegét. Attól, hogy a kártalanítás az 1882. évi január 1-től 1886. december 31-éig adó alá vont jövedelem alapján történik, csak akkor lehet eltérés, midőn az adókivetés elleni fellebbezések 1886. december 31-ike előtt beadattak, de elintézését később nyertek, mert ez esetben a fellebbezés folytán megállapított adójövedelem vétetik figyelembe.

Ha a jogosult bérszerződéssel igazolja azt, hogy az 1882. évi január 1-től 1886. évi december 31-ig terjedő idő alatt az italmérési jog haszna után a jövedelmi, illetve tőkekamat- és járadékadót a bérlő köteles fizetni s az adókiszabás adataiból kitűnik, hogy a bérlő által fizetett adó nem számított a kiszabás alapjául szolgáló jövedelemhez: akkor a bérlő által fizetett adó összege kártalanítás alapjául szolgáló összes jövedelemhez adandó.

Ha pedig az adó nem magának az italmérésnek haszna után van előírva, hanem annak összegében az italmérés hasznosítására szolgáló ingatlanok, esetleg a malom- vagy vásárjog, hid- ut- vagy révvám stb. haszna, illetőleg az értök járó. bérösszeg utáni adó is bent foglaltatik, akkor mindenekelőtt az állapítandó meg, hogy az adóból, illetőleg az annak alapjául szolgáló jövedelemből mennyi esik magára az italmérési jogra.

Ha az elkülönítés azért nem állapítható meg, mert az ingatlanoknak az adó alapjául szolgáló hasznát meghatározni nem lehet, akkor a kártalanításnak az ezen szakasz első bekezdése szerint kiszámítandó teljes összegéből először levonandó a jog hasznosítására szolgáló ingatlanoknak az 1888. évi XLV. t.-cz. 4. §-a szerint megállapítandó törvényszerű legkisebb értéke s az ezen levonás után fennmaradó összeg képezi a kártalanítás teljes összegét.

A fentebbi szabályok alól kivételnek a jogosult kérelmére csak az esetben van helye

1. ha a jogosult bebizonyítja, hogy az italmérési jogot

- a) közbiztonsági tekintetből egyes konkrét esetre nézve kiadott hatósági intézkedés folytán, vagy pedig
- b) egyes szintén konkrét esetre nézve kiadott s nyilvánvalóan téves oly hatósági intézkedés folytán, mely ellen jogorvoslattal nem élhetett, nem jövedelmezteshette úgy, a mint azt fennálló törvényeink értelmében különben jövedelmezteshette volna;

2. ha az 1886. év végéig az italmérési jog rendezése hatósági jogerejű határozattal befejeztetett, vagy legalább a rendezés iránti eljárás megkezdett és a jogosult akár az italmérési jognak, akár az italmérési adó beszedési jogának három évre való bérbevétele által, vagy ez iránt bizto-

sítéket nyújtó berlőnek megjelölése által biztosítéket nyújt az iránt, hogy ezen három év alatt legalább is a kártalanítási összegnek megfelelő jövedelem be fog folyni;

3. ha valamely törvényhatósági joggal felruházott város hivatalosan felülvizsgált zárszámadással igazolja, hogy az 1882-ik évi január 1-től 1886. évi december 31-ig terjedő időben az italmérési jogból több hasznot huzott, mint a mennyi adóalapul felvétellett s akár az italmérési jognak, akár az italmérési adó beszedési jogának bérbevétele által biztosítéket nyújt az iránt, hogy a kártalanítási összegnek megfelelő jövedelem legalább 3 évig a jövőben is be fog folyni;

4. ha az italmérési jog után az 1882. év január 1-től 1886. évi december 31-ig terjedő időben jövedelmi, illetve tőkekamat- és járadékadó nem fizetett ugyan, de a jogosult bebizonyítja, hogy az általa vagy az italmérési jog bérlője által a fenti idő alatt fizetett kereseti, házbér- vagy egyéb adó alapjául szolgáló összegbe az italmérési jog jövedelme is felvétellett s így e jövedelem is meg volt adóztatva;

5. ha a jogosult a jogot az államtól 1882-ik évi január 1-je óta szerezte meg.

Az első és második pontban megjelölt kártalanítás összege, ha az ezen §-ban megállapított öt évi időszakban volt egy vagy több év, melyek jövedelmét a hatósági intézkedés nem befolyásolta, illetve melyek jövedelmében a rendezés utáni állapot már kifejezésre jut, ezen évek átlagos jövedelme alapján; ellenesetben pedig a szomszédos s a hasonló természetű italmérési jog tekintetében ugyanoly körülmények közt levő községek jövedelmének figyelembevételével, egyezség, vagy az alábbi 6. §. szerint illetékes hatóság által állapítandó meg. Az 1. pont b) bekezdése esetében azonban az egy-egy községre nézve megállapítandó kártalanítások összege együttvéve nem lehet nagyobb, mint a mennyi a jelen szakasz első bekezdése szerint a tényleg fizetett adó alapjául szolgáló együttes jövedelemnek megfelelő, hacsak be nem igazoltatik, hogy a hatósági intézkedés a községben gyakorolt valamennyi italmérés jövedelmét korlátozta.

A 3. pont esetében a zárszámadás által igazolt magasabb összeg számítottatik a kártalanítási alap megállapításánál, de az összegből előbb levonandó az az összeg, melylyel az állam a kisebb adófizetés folytán károsult.

A 4. pontban felvett esetben a kereseti-, házbér- vagy egyéb adó alapjául felvett összegnek az italmérési jogra eső és egyezségeleg vagy az alábbi 6. §. szerint illetékes hatóságok által megállapított része képezi a kártalanítás alapját.

Az 5. pontban megjelölt esetben államtól vett italmérési jognál a kikötött vételár képezi a kártalanítás összegét, de csak akkor, ha a vételár egyedül magáért a jogért s nem egyuttal az italmérés hasznosítására szolgáló ingatlanokért vagy egyebekért is adatott.

A jelen §. 3-ik pontjának esetében azok a városi, még inkább állami közegek, kik e hibás adókiivetést okozták, törvényszerű felelősségre vonandók — —

4. §. Attól, hogy a kártalanítás alapjául az adójövedelem szolgál, az előző 3 ik §-ban elősorolt kivételeken kívül, még a következő esetekben van eltérésnek helye:

1. Ha az adókiivetés alapjául szolgáló szerződés vagy az azt helyettesítő bevallás azon alapos kételyt ébresztené az illetékes pénzügyi közegben, hogy a jövedelem, félrevezetési szándékból, tulságos nagynak tüntetett elő, mely esetben a kártalanítás összege a szomszédos s a hasonló természetű italmérési jog tekintetében ugyanoly körülmények közt levő községek jövedelmének figyelembevételével, egyesség, vagy az alábbi 6. §. szerint illetékes hatóság által állapítandó meg.

2. Ha a jogosult az 1886-ik évi december 31-ike előtti időből eredő s hitelt érdemlő szerződéssel vagy számadásokkal avagy más hitelt érdemlő adatokkal igazolja, hogy az 1882. évi január 1-től 1886. évi december 31-ig terjedő időben megadóztatott italmérési joga után tényleg nagyobb tiszta jövedelmet élvezett, mint a mennyi után az adó fizettetett, akkor a kártalanítás összege a tényleges tiszta jövedelemnek, valamint a szomszédos s a hasonló természetű italmérési jog tekintetében ugyanoly körülmények közt levő községek jövedelmének figyelembevételével, egyezés útján, ha pedig egyezés létre nem jő, a 6. §. szerint illetékes hatóság becslése útján állapítható meg, de csakis az esetben, ha az adómegállapítás alapjául vett vallomást nem maga a jogosult állította ki s vallomás beadására vagy az adó megállapításához szükséges adatok besolgáltatására hivatalból külön felszólítva nem lett.

A kártalanítás megállapításának ezen módozata csakis a jogosult kívánatára s ennek kívánatára is csak az esetben alkalmazható, ha összes bizonyítékait legkésőbb 1889-dik évi márczius 31-éig a kir. adófelügyelőnél írásban benyújtja.

A bizonyítékok elfogadhatósága mindig alapos bírálat tárgyává teendő, jogában állván a közigazgatási bizottság albizottságának (6. §) s a pénzügyminiszternek azok elfogadhatóságának elbírálhatása végett pótló adatokat kívánni, valamint tanukat, szakértőket s az érdekelteket hit alatt kihallgatni.

Ha a kártalanítás ezen alapon állapíttatik meg, annak összegéből az adó alá nem vont jövedelem után járó adónak és járulékaiknak négyszeres összege mindig levonásba hozandó s a kártalanításnak eként megállapítandó tőkeösszege, a mennyiben a jogosultnak ezen törvény határozmányai szerint közforgalmu állami kötvényekben adandó ki, csak 1892. végével lesz kiszolgáltatható.

Ugyanezen határozmányok alkalmazandók az esetben is, ha nem a jogosult, hanem jogelődje mulasztotta el a tényleges jövedelmet adó alá bevallani, azon eltéréssel, hogy a mennyiben a jogutódlás 1888-ik évi szeptember vége előtt állott be, a kártalanítás megállapításának ezen módozata ez esetben akkor is alkalmazásba vehető, ha a

jogelőd maga állította ki az adóvallomást, vagy pedig hivattott fel az adó megállapításához szükséges adatok besolgáltatására. — —

13. §. Azon kérdés iránt, hogy valamely épület s az ahhoz tartozó beltelkek az állami italmérési jövedék megfelelő hasznosítása végett elkerülhetlenül szükségesek e, (2. § 2. pont), a pénzügyminiszter határoz. A pénzügyminiszter ebbeli elhatározása, az ingatlan pontos megjelölése mellett, annak tulajdonosával legkésőbb 1889. év végéig írásban közlendő. Ismeretlen tartózkodásuak, vagy az országból távollevők irányában a közlés a hivatalos lapban közzéteendő, egyszerű hirdetmény útján történhetik: — —

Azon épületre s ahoz tartozó beltelekre, melyre nézve a közlés 1889. végéig a fennebbi módok egyikén sem történt meg, a kisajátítási eljárás többé meg nem indítható. — —

14. §. Azokat az épületeket és beltelkeket, melyeket a pénzügyminiszter az italmérés céljaira kisajátítandóknak nyilvánított (13. §), a kincstár 1890. január 1-én birtozába veszi.

Az ezen épületek és beltelkekért adandó kártalanítási összeg megállapítása iránt a pénzügyminiszter, valamely ezzel megbízott közege útján, az ingatlanok tulajdonosaival lehetőleg együttesen, a jog iránt kötendő egyezséggel, egyezkedési eljárást kísért meg s az e célból megejtendő tárgyalásra a telekkönyvi érdekelteket írásban meghivatja. Ha az egyezés akár a tulajdonos, akár a telekkönyvi érdekeltek ellenzése folytán létre nem jő, vagy a meghívott tulajdonos, avagy a meghívott vagy megidézett telekkönyvi érdekeltek meg nem jelentek, a kisajátítási eljárás teendő folyamatba.

A kisajátítási jog kimutatása a pénzügyminisztert illeti meg. Egyébként a kisajátítás az 1881. évi XLI. t. cz. intézkedéseire képest történik. — —

A képviselőház october 17-én választott az italmérési törvényjavaslatok tárgyalására egy 21-es bizottságot a következő képviselők személyében: Gróf Andrassy Manó, Szentiványi Kálmán, Bezerej Victor, Bujánovics Sándor, Bokros Elek, Darányi Ignác, Falk Miksa, Feszt Lajos, Hegedüs Sándor, Horváth Gyula, Bárány Gusztáv, Kricsfalusy Vilmos, Láng Lajos, Pavlovics Ottó, Pulszky Ágost, Szmialovszky Valér, Szivák Imre, Gróf Tisza Lajos, Unger Alajos, Ugron Gábor és Wahrmann Mór; — a 21 tag közül tehát 6 erdélyrészi kerületet képvisel. A bizottság elnöke Gróf Tisza Lajos előadója Láng Lajos lett, a tárgyalás october 22-én vette kezdetét, még pedig a megváltás kártalanításáról szóló törvényjavaslattal. Az erdélyi gazdasági egyesület elnökségének intézkedése folytán a bizottság tagjainak emlékiratunk még a tárgyalás megkezdése előtt kezeikhez jutott; miglen az összes képviselők között az akkor fog kiosztatni, midőn a fontos ügy magában a házban lesz napirendre tűzve. A bizottság tárgyalásairól azoknak befejezése után fogunk tüzetesen megemlékezni.

— Kolozsmegye october 17-én tartván őszi közgyűlést, a napirend során erdélyi gazdasági egyletünk felirata is előfordult és midőn a gyűlés ahhoz hozzájárult, egyszersmint kimondotta, hogy a felirat szerkesztése a jegyzőkönyv hitelesítő bizottságnak lesz tiszté, mely a végleges alakjában előttünk álló törvényjavaslatra, mely az october 15-iki képviselőházi ülésen terjesztetett elő, fogja megtenni nyomós reflexióit. Sajátságos, hogy ámbár mind a három kolozsvári napilap elég terjedelmes tudósítást hozott ezen közgyűlésről, a regale-ügynek mikénti elintézéséről egy szóval sem történt említés. —

— Torda-Aranyosmegye october 17-ikén tartott közgyűléséről azt olvassuk, hogy a regale fontos ügye hosszas vitát idézett elő, mindenik szónok hangsúlyozván, hogy a regale-jognak megváltása csak úgy lesz igazságos, ha minden kezelési költség levonása nélkül, a teljes érték váltatik meg.

A közgyűlés ennél fogva egyhangulag elfogadta az állandó választmány feliratát, mely mindenekelőtt kimondja, hogy az erdélyi gazd. egylet emlékiratának érveit, bizonyítékait és annak intencióját teljesen magáévá teszi. A felirat hű és igaz képét tárja fel azon viszonyoknak, melyek Tordán és Felvinczen a kebeles polgárok jogára nézve fennállanak és melyek a megváltásnál figyelmen kívül nem hagyhatók. A felirat aggodalommal fogadja az 1882—1886-ig megállapított cyclust is, mert: „minden dolog annyit ér, a mennyit a forgalomban adnak érte s azért nem tartjuk méltányos dolognak, hogy az érték megállapításánál a jelenlegi forgalmi érték helyett a volt érték vétessék kiindulási pontul.“

A feliratnak a képviselőházhoz leendő beadására a megyebeli képviselők fognak felkérteni, azon reményének adván kifejezést a közgyűlés, hogy a képviselő urak a felirat sikere érdekében minden törvényes lépést meg fognak tenni.

— Szolnok Dobokamegye october 16-ik közgyűléséről röviden csak annyit jelenthetünk, hogy a törvényhatóság egyhangulag kimondotta, miszerint egyletünknek a regale ügyben szerkesztett emlékiratát a maga részéről is felirattal támogatni fogja. —

Kolozsmegyének fentebb említett felirata, mely kivált azért fontos, mert már a módosított (october 15-én beadott) törvényjavaslatra reflectal, a következő főbb sérelmeket hozza fel:

1) A kártalanítási összeg megállapításánál irányadóul vett tiszta jövedelem 15% -ának levonását teljesen indokolatlannak találjuk s ezért kérjük a törvényt úgy hozni meg, hogy az italmérési jog tulajdonosa teljes és tökéletes kártérítést nyerjen.

2) Károsnak találjuk továbbá a javaslat azon részét, melyben az mondatik ki hogy ha a tulajdonos adófizetés tekintetéből maga vallotta be jövedelmét, a kártalanítás a puszta ezen jövedelem veendő bárha a valódi jövedelem bejelentett jövedelmét meg is haladja.

E sérelmes intézkedés megváltoztatásával tisztelettel kérjük a kártalanítási javaslat 4. §. 2. pontja második részét e szótól kezdve: „valamint“ kihagyni s helyette ezen szövegezést fogadni el:

Ha a jogosult hiteles alakban kiállított nyilatkozatban kijelenti, hogy az őt illető regále jövedelem hibásan van bevallva, a kártalanítási összeg a 8. §. értelmében hivatalból beszerzendő adatok alapján állapítandó meg.

E nyilatkozat mindazon körülmények felemlítésével, melyeket a jogosult figyelembe vétetni óhajt, 1889. június 30-ig a királyi adófelügyelőnél nyújtandó be s ha benyújtott, többé vissza nem vonható.

A kártalanítási összeg az alábbi 10 §. szerint a közgazgatási bizottság albizottsága által állapítandó meg akként, hogy az esetben, ha az adó megállapítás alapjául vett vallomást maga a jogosult állította ki, a kártalanítás összegéből az adó alá nem vont jövedelem után járó adónak és járuléknak négyszeres összege mindig levonásba hozandó, míg ellenben ha az adómegállapítás alapjául vett vallomást nem a jogosult (tulajdonos) tette, az esetben a kártalanítás összegéből csak az adó alá nem vont jövedelem után járó adónak és járuléknak (egyszeres) összege hozandó levonásba.

3) Sérelmesnek találjuk, hogy az 1889-iki átmeneti évből az italmérési jog tulajdonosaira ruháztatik az italmérési adó szedése, a mi helyett kérjük a szaktanácskozmány elébe terjesztett javaslat megfelelő intézkedését visszaállítani.

— „Az italmérési jog rendezése“ czim alatt egyleti alelnökünk Szabó József a „Kolozsvár“ 245-ik számában ismertette, méltányolta és — kifogásolta a benyújtott újabb törvényjavaslatot, mely czikk, külön intézkedés folytán, egyletünk mindazon t. tagjainak megküldetett, kiknek az idézett lap nem jár. —

Értesítés

Tizenöt-husz féle kétéves gyökeres csemege-szőlő s ötféle földi eper kapható Szentgyörgyi Lajosnál (külmagyar-utca 66 szám); a szőlők 20 s az eprek drbonként 2 krjával. A hosszas tapasztalat folytán redukálta munkatársunk terjesztésre kiválasztott s igen ajánlatos eprét ily csekély számmal — s szőlőit pedig szintén a közel 200 féleből a jelzett mennyiségre. —

A kolozs-monostori gazdászok szüretje.

Ha szüretéről szól az ember, a „régí jó szüretetek“ is eszébe jutnak; mert ki ne olvasott, vagy hallott volna a ma, filloxerás időbeu azon jó szüretekről, midőn a gazda még azon busult, hogy nem lesz kinek asztalt terítsen a szőlőbe; és kivel a „tavai“-ból néhány pohárral felhörpenthessen.

A gazdászok szüretjét e hó 22-én „ázva, fázva, nyakig sárba“; de jó kedvvel, még a régi szokás szerint tartottuk meg. Korán reggel indultunk a hegynek s így már délre készen voltunk a szedéssel. Volt éneklés, lárma; hogy csak úgy zengett a hegy bele! Mikor a hegyről lekerültünk már ott voltak a barna fiúk s huzták, mint csak Isten tudniok adta a kedvre hangoló nótákat. Volt is keletjük! Nó és ebéd után került valahonnan csak „tavai“ is; és így a nedves idő mellett mi sem maradtunk szárazon!

Az idei termés mennyiségileg bizony gyenge lett; minőségileg azonban a tavalyihoz képest javulást mutat; mint azt az itt közlött — illetékes helyről kapott — adatok mutatják:

A faj neve	1887. évben		1888. évben	
	czukor	sav	czukor	sav
1. Riesling	17.0%	1.4%	17.0%	0.75%
2. Barát (Clevner) . .	19.2%	0.95%	19.6%	0.72%
3. Malvasia	17.2%	0.65%	19.0%	0.66%
4. Oporto	16.0%	0.6%	18.0%	0.5%
5. Burgundi (fehér) .	17.4%	1.2%	15.8%	0.94%
6. Sylváni	17.0%	1.1%	17.0%	0.85%
7. Tramini	18.5%	1.0%	17.8%	0.85%
Az összes keverék must	—	—	17.0%	0.8%

Az idei termésben tehát a savtartalom kevesebb lett; míg a cukortartalom körülbelül a tavalyival egyformán áll.

P . . . . s J . . . . ó.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetés.

Gazdasági műszaki iroda,

szesz, czukor és szeszgyárak berendezésére
Budapest (Köztelek).

Díjmentesen ad felvilágosításokat gazdasági szeszgyáraknak az új szeszadó törvény követelményei szerinti átalakítására és új gazdasági szeszgyárak létesítésére. Elvállalja bármely szeszgyári gép beszerzését, régi szeszgyárak rekonstrukcióját, új gazdasági szeszgyárak tervezését, építését és berendezését. Gazdasági czukorgyárak és sörgyárak létesítését.

Levél cím: Gazdasági műszaki iroda Budapest,
(Köztelek). (16.) (6-10.)

AJÁNLKOZÁS.

Egy a magyar-óvári akadémián jeles sikerrel végzett fiatal gazdász, ki a gyakorlat terén is kellő jártassággal bír, alkalmazást keres valamely uradalomban vagy gazdasági egyletnél. Címe Sz. jegy alatt a kiadóhivatalban.

(18.)

(1-2.)

PIACZI ÁRAK.

A heti vásár		Gabona mérték	Tiszta buza	Elegy buza	Rozs	Árpa	Zab	Török-buza	100 kiló		1 köbméter	1 kiló marhahús
helye	napja								széna	szalma	tüzifa	
k r a j e z á r o k b a n												
Budapest	október	30 métermázsa	790	—	570	580	533	608	—	—	—	—
Brassó	október	26 hektoliter	530	370	300	370	170	340	180	110	250	36
Deés	október	23 "	475	425	400	—	250	680	400	180	320	28
Fogaras	október	26 "	470	440	275	—	160	380	250	110	220	26
Gyula-Fehérvár .	október	27 "	550	400	350	—	210	325	300	180	215	28
Kézdi-Vásárhely	október	25 "	515	—	281	279	170	365	261	89	240	28
Kolozsvár	október	25 métermázsa	690	—	450	—	400	460	400	140	300	34
Maros-Vásárhely	október	25 "	650	525	490	480	396	429	220	140	280	32
Nagy-Szeben	október	25 hektoliter	480	360	340	330	190	370	160	100	325	31
Nagy-Várad	október	23 "	544	406	342	310	185	336	240	130	320	44
Sepsi-Szt.-György	október	29 "	520	470	300	260	140	320	300	100	150	25
Szász-Régen	október	25 "	475	425	330	280	160	360	300	180	260	28
Torda	október	27 "	425	350	350	—	180	300	300	30	225	28